

ІННОВАЦІЇ. ІНВЕСТИЦІЇ. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

INNOVATIONS. INVESTMENTS. COMPETITIVENESS

УДК 658.152

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

А.І. Бутенко, д.е.н., професор

Інститут проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса, Україна

А.А. Дискіна

Одеський національний політехнічний університет, Одеса, Україна

Бутенко А.І., Дискіна А.А. Ключові аспекти інвестиційного забезпечення підприємства.

Стаття присвячена теоретичним засадам інвестиційного забезпечення, а саме розроблена концептуальна схема та складові інвестиційного забезпечення підприємства. Запропоновано авторське поняття інвестиційного забезпечення підприємства.

Ключові слова: інвестиційні ресурси, інвестиційне забезпечення підприємства, складові інвестиційного забезпечення підприємства

Бутенко А.И., Дыскина А.А. Ключевые аспекты инвестиционного обеспечения предприятия.

Статья посвящена теоретическим основам инвестиционного обеспечения, а именно разработана концептуальная модель и составляющие инвестиционного обеспечения предприятия. Предложено авторское понятие инвестиционного обеспечения предприятия.

Ключевые слова: инвестиционные ресурсы, инвестиционное обеспечение предприятия, составляющие инвестиционного обеспечения предприятия

Butenko A.I., Diskina A.A. The Key aspects of the investment providing of enterprise.

The article is devoted theoretical principles of the investment providing, a conceptual chart and constituents of the investment providing of enterprise is namely developed. The author concept of the investment providing of enterprise is offered.

Keywords: investment resources, investment providing of enterprise, constituents of the investment providing of enterprise

Економічний прогрес національної економіки, об'єктивно пов'язаний з циклічністю відтворювальних процесів, консолідується навколо інвестиційної діяльності, яку сьогодні треба розглядати в обов'язковому контексті розгортання глобальних світових репродукційних механізмів, міжнародного руху капіталів. Адже інвестиційна діяльність не тільки обумовлює конкурентоспроможність підприємств у ринковому середовищі, але й відіграє ключову роль в економічному й соціальному прогресі всього суспільства. Саме фактор інвестиційної діяльності спричинив стрімке економічне зростання більшості країн світу, а висока інвестиційна активність дозволяє їм не втрачати своїх конкурентних переваг.

Економічні перетворення, які відбуваються у національній економіці, висувають необхідність розробки та застосування нових підходів до розвитку інвестиційного процесу взагалі і його інвестиційного забезпечення зокрема.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

На сучасному етапі однією з найважливіших задач розвитку економіки України є дослідження проблеми формування та використання інвестиційних ресурсів, спрямованих на розвиток промисловості. Слід зазначити, що незважаючи на досить велике число досліджень, присвячених проблемам інвестиційного забезпечення промислових підприємств, наукову їхню розробку в загальному плані ще не можна назвати вичерпною. Джерела фінансування інвестицій найчастіше ототожнюють з поняттям інвестиційного забезпечення. Поняття «інвестиційне забезпечення» більшістю вітчизняних і зарубіжних авторів розглядається тільки як фінансовий інструмент. Під інвестиційним забезпеченням вітчизняні вчені Майорова Т.В., Пересада А.А. та Щукін Б.М. розуміють фінансові ресурси або активи, що

направляються на інвестування [1-3]. Але, як доводить практика, інвестиції можуть надаватись як у вигляді фінансових, так і у вигляді не фінансових активів.

Ряд авторів все ж здійснили спроби дати визначення поняттю «інвестиційне забезпечення». Так, наприклад, Я.А. Шевцова запропонувала розглядати поняття «інвестиційне забезпечення» як систему «заходів щодо концентрації та реалізації інвестицій, вибору раціональних методів управління у сфері інвестування» [4]. Однак таке визначення, на нашу думку, дещо некоректно, так як варто означити суб'єктів інвестиційного забезпечення, котрі здійснюють заходи щодо концентрації і реалізації інвестицій, та управління ними, а також інвестиційні ресурси та умови для інвестування. Зважаючи на це, в цілому погоджуємося із Ю.О. Капітанець, який розуміє під інвестиційним забезпеченням «сукупність умов, ресурсів і заходів, необхідних для здійснення інвестиційного процесу» [5].

Невирішені раніше проблеми

В сучасних умовах найбільш актуальною є проблема розробки інвестиційної стратегії адекватної наявним умовам та вимогам моделі інвестиційної діяльності з урахуванням комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів різноспрямованого впливу. Формування й ефективна реалізація інвестиційної стратегії значною мірою визначаються можливостями підприємства щодо її фінан-

сування. При цьому реформування інвестиційної діяльності українських підприємств не знайшло адекватного відображення у фундаментальних теоретичних розробках. Особливо це стосується вироблення комплексного підходу до рішення проблеми інвестиційного забезпечення.

Метою статті є внесення ряду уточнень до визначення інвестиційного забезпечення підприємства та авторського тлумачення, а також визначення його складових. Розгляд інвестиційних ресурсів для ефективної інвестиційної діяльності підприємств.

Основний матеріал

Узагальнення наукових поглядів вчених економістів, зокрема [5-7], щодо сутності поняття «інвестиційне забезпечення підприємства» дозволяють як змістовне його наповнення розглядати системну єдність процесів формування та використання інвестиційних ресурсів, що зумовлена моделлю інвестиційної поведінки підприємства і спрямована на його соціально-економічний розвиток, ефективність якої забезпечується системою інвестиційного забезпечення. Хоча наведене визначення цілісно і в концентрованому вигляді передає сутність пропонованого нами підходу до розуміння поняття «інвестиційне забезпечення підприємства», доповнимо подане визначення графічною інтерпретацією (рис. 1) та пояснимо окремі аспекти.

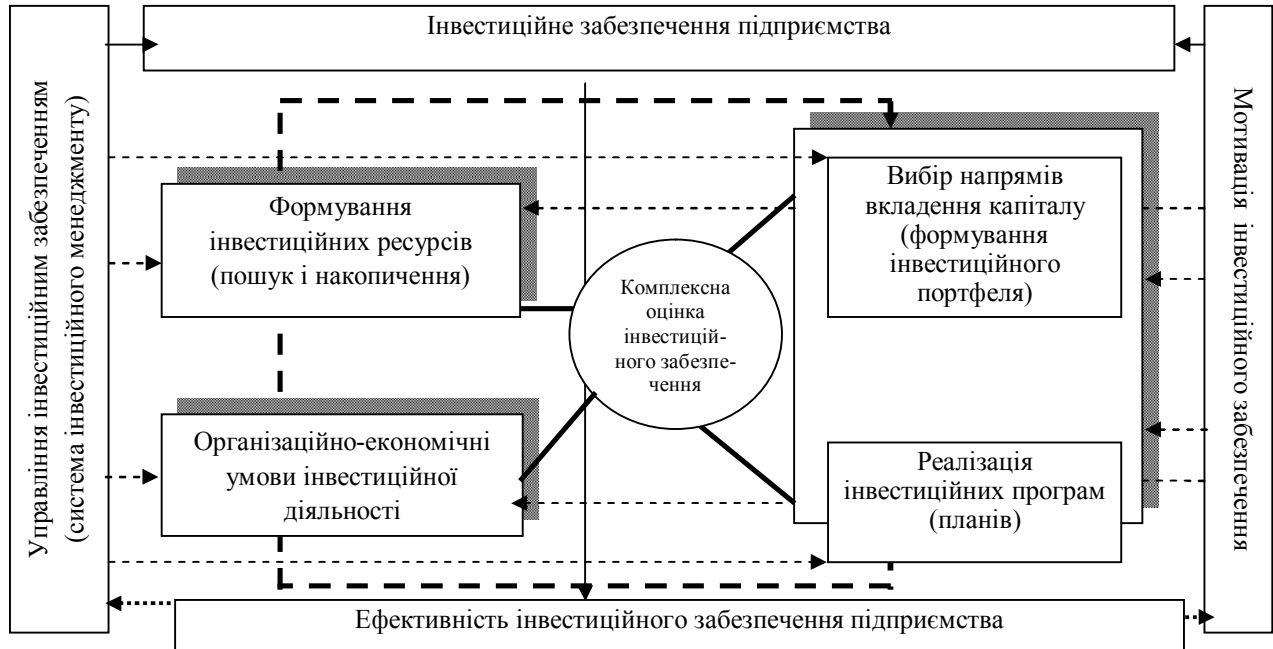

Рис. 1. Концептуальна схема інвестиційного забезпечення підприємства

З представленої схеми слідує, що кругобіг основних стадій інвестиційного забезпечення («формування-використання» інвестиційних ресурсів) відбувається за умов наявності у суб'єкта господарювання інвестиційної привабливості, що

є мотивом його здійснення і формує модель інвестиційної поведінки.

Відповідно до наукових поглядів, викладених у [6], модель інвестиційної поведінки характеризує теоретичну концепцію системи мотивації суб'єк-

тів господарювання, що спонукає їх до здійснення інвестиційної діяльності на всіх її етапах та у всіх її формах. Ми погоджуємось із запропонованим у зазначеній праці спектром спонукальних мотивів – економічних і неекономічних, а також чинників зовнішнього середовища функціонування підприємства, які є теоретичним обґрунтуванням моделі його інвестиційної поведінки і впливають як на окремі її елементи, зокрема на мотивацію накопичення інвестиційних ресурсів, використання накопиченого капіталу в інвестиційному процесі та вибору напрямів і форм інвестування, так і на ступінь інвестиційної активності суб'єкта господарювання, але вважаємо за необхідне для обґрунтування інвестиційних рішень використовувати комплексну оцінку рівня та ефективності інвестиційного забезпечення, яка також має чини-

ти вплив на мотивацію здійснення інвестиційної діяльності.

Беручи до уваги все вищесказане, пропонуємо розглядати інвестиційне забезпечення підприємства як процес реалізації заходів щодо створення сукупності організаційно-економічних умов для здійснення інвестиційної діяльності, формування та використання інвестиційних ресурсів та оцінювання рівня інвестиційного забезпечення з метою обґрунтування доцільності реалізації інвестиційного рішення.

Інвестиційне забезпечення включає такі основні складові – фінансову, техніко-технологічну, інформаційну та інших складових, що стимулюють формування доходу або соціального ефекту (рис. 2).

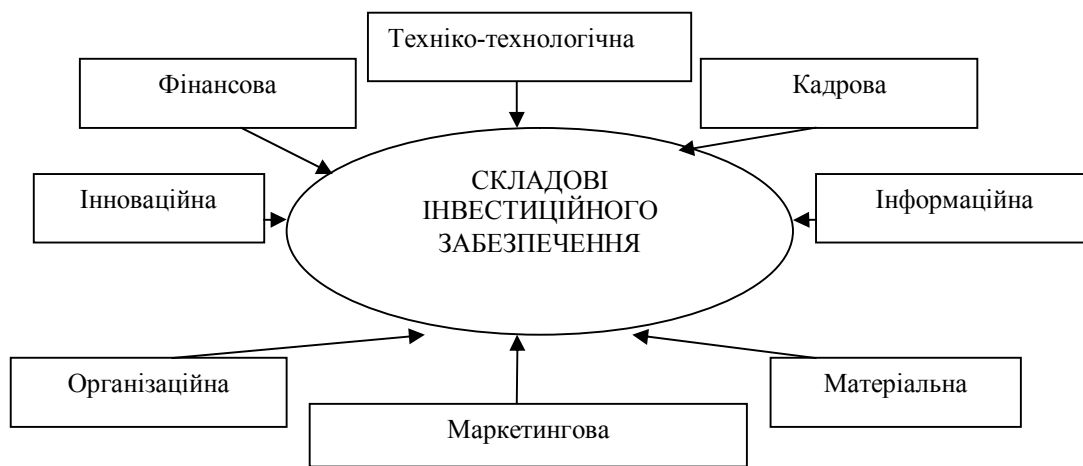

Рис. 2. Складові інвестиційного забезпечення підприємств

Автори розглядають у якості складових інвестиційного забезпечення наступне:

1) техніко-технологічна – це система найбільш активних елементів виробництва, яка визначає технологічний спосіб отримання продукції (виконання робіт, надання послуг), здійснюваний за допомогою машинної техніки, різноманітних транспортних, передавальних, діагностичних та інформаційних засобів, організованих у технологічні системи виробничих підрозділів і підприємства в цілому для здійснення його інвестиційної діяльності;

2) матеріальна – це система закупок та поставок сировини, напівфабрикатів, комплектуючих деталей для виробничого процесу в обсязі, номенклатурі та в терміни відповідно до вимог безперервності та ритмічності інвестиційного процесу;

3) інноваційна – це система створення та використання інновацій підприємством, яка є основою для інвестиційної діяльності та спрямована на забезпечення конкурентоспроможності підприємства;

4) кадрова – це система відбору, навчання, атестації працівників, які беруть участь в інвестиційній діяльності підприємства;

5) організаційна – це взаємопов'язана система внутрішніх підрозділів, служб, керівників суб'єкта господарювання, які уповноважені здійснювати підготовку та прийняття інвестиційних рішень, несуть відповідальність за їх здійснення і результати інвестиційної діяльності, досягнення мети та реалізації завдань інвестиційного менеджменту;

6) інформаційна – це система безперервного та цілеспрямованого підбору інформаційних показників, здійснення планових, звітних, аналітичних розрахунків, необхідних для підготовки, прийняття та реалізації інвестиційних рішень підприємства;

7) фінансова – це система формування обсягу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення інвестиційної діяльності підприємства, їх використання, оцінювання якості та ефективності;

8) маркетингова – це система досліджень ринку і запитів кінцевих споживачів, товарної політики, ефективного просування товару на ринок, стимулювання продажів, рекламної діяль-

ності, цінової стратегії, сервісу, раціонального формування збутової мережі з метою досягнення інвестиційних цілей підприємства.

Фінансове забезпечення є суттєвішою складовою інвестиційного забезпечення, тому джерела фінансування розглянемо детальніше. Однією з найбільших проблем, яка виникає в процесі здійснення інвестиційної діяльності суб'єктом господарювання, є пошук ефективних джерел і ресурсів інвестицій.

Під інвестиційними ресурсами пропонується розуміти всі форми капіталу, який залучається для фінансування інвестиційних потреб. Таке формулювання, на наш погляд, підкреслює розмаїття видів і форм, в яких виступає капітал, що використовується для здійснення інвестиційної діяльності, а також можливостей щодо його залучення, чим, власне, і зумовлюється наявність безлічі класифікаційних критеріїв і самих класифікацій інвестиційних ресурсів [8-11], зокрема: за титулом власності – власні, залучені та позикові; за відношенням джерела залучення до підприємства – внутрішні та зовнішні; за часовим періодом залучення – довгострокові та короткострокові; за нату-

рально-речовинною формою залучення – грошові, фінансові, матеріальні та нематеріальні; за національною приналежністю власників капіталу – вітчизняні й іноземні; за цільовими напрямками використання – призначені для реального та фінансового інвестування; за забезпеченням окремих стадій інвестиційного процесу – такі, що забезпечують передінвестиційні, інвестиційні та постінвестиційні стадії.

Питання щодо класифікації інвестиційних ресурсів наразі залишається дискусійним. Зокрема, в економічній літературі відсутнє однозначне розуміння сутності складових інвестиційних ресурсів, що виділяються за першими двома ознаками, тому вважаємо за необхідне викласти власну позицію. На нашу думку, до категорії власних варто відносити інвестиційні ресурси, що належать підприємству на правах власності, не підлягають поверненню, якщо вони надходять через зовнішні джерела, і не створюють жодних умов щодо претендування суб'єктами, які надали кошти, як на участь у доходах від інвестування, так і на будь-які інші платежі від підприємства.

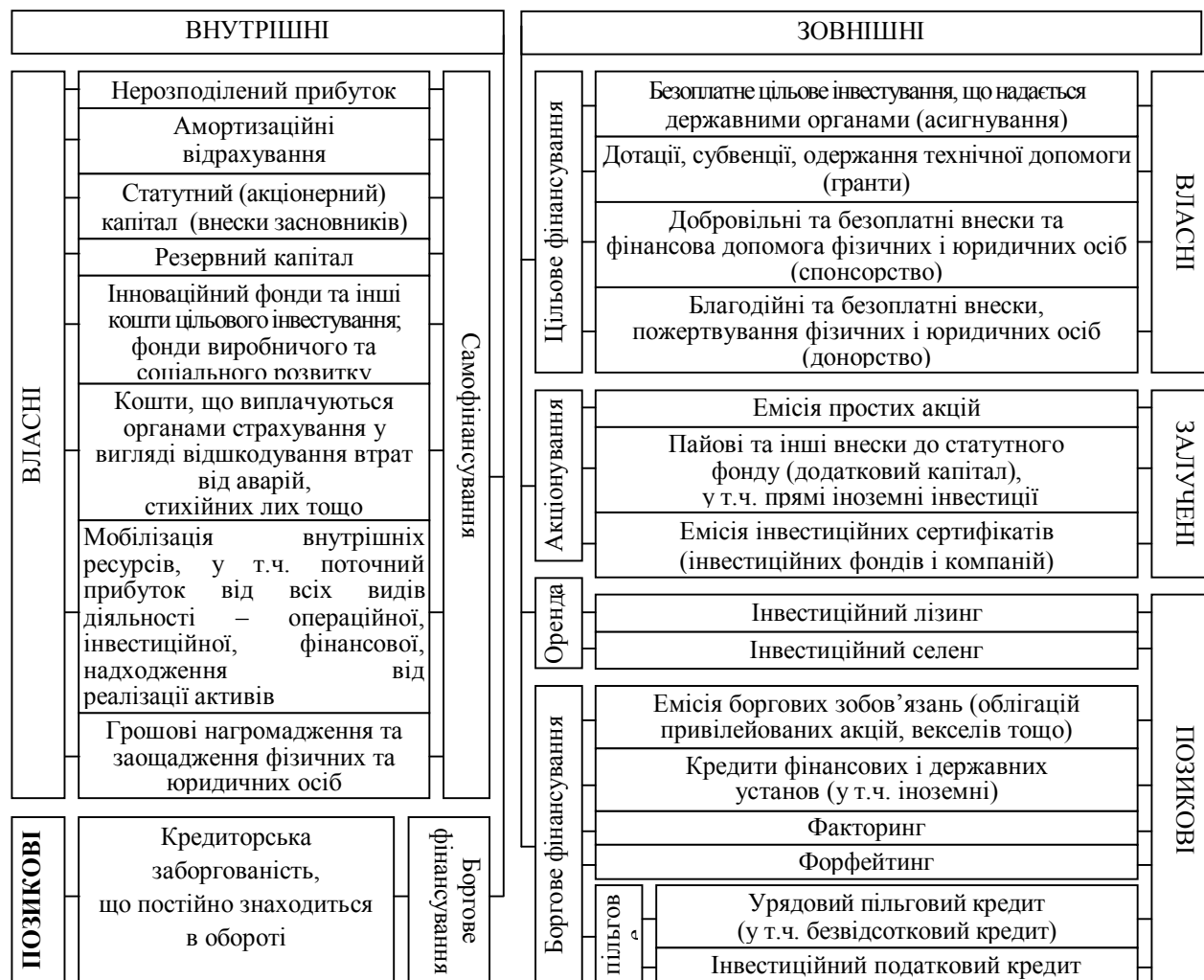

Рис. 3. Джерела формування та методи фінансування інвестиційних ресурсів

Залучені інвестиційні ресурси можна розглядати як засоби, за якими підприємство не несе істотних юридичних зобов'язань, але які дають право суб'єктам, які надали кошти, претендувати на частину доходів від інвестування, наприклад, у вигляді дивідендів. Позикові інвестиційні ресурси являють собою фінансові зобов'язання підприємства, тобто становлять (і характеризують) капітал, який надається на заздалегідь визначених умовах – строковість, гарантоване повернення та платність, а суб'єкти, які надали ці кошти, як правило, не претендують на участь у доходах від інвестування.

Виходячи з викладеного, зауважимо, що ототожнювання деякими дослідниками [12, 13] власних джерел фінансування із внутрішніми, а позикових і залучених – із зовнішніми також вважаємо не зовсім коректним. Таким чином, за ознакою виникнення наслідків у вигляді фінансових зобов'язань власні інвестиційні ресурси можна охарактеризувати як не боргові, залучені – як умовно-боргові, а позикові – як боргові. Як методи залучення інвестиційних ресурсів найчастіше виділяють самофінансування, зовнішнє фінансування (акціонування, пайове та цільове фінансування) боргове фінансування, у т.ч. пільгове, оренду [14, 15]. Аналіз та узагальнення вітчизняної [3, 16] та зарубіжної [17, 18] економічної літератури з питань, що стосуються фінансування інвестиційної діяльності, дозволяє виділити наступний склад можливих джерел формування інвестиційних ресурсів, представлений на рис. 3.

Висновки

З огляду на зазначене, економічне зростання країни в цілому та окремих суб'єктів господа-

рювання багато в чому залежить від успішного розвитку інвестиційної діяльності яка здійснюється за рахунок інвестиційних ресурсів.

Реалізація моделі інноваційного розвитку національної економіки та суб'єктів господарювання вирішальним чином залежить від наявності й доступності різноманітних джерел інвестиційних ресурсів. Особливо гострою постає проблема інвестиційного забезпечення машинобудівної галузі, яка є фондоутворюючою та визначає рівень технологічного розвитку інших секторів економіки.

Пошук шляхів підвищення рівня інвестиційного забезпечення підприємства передбачає дослідження критеріїв прийняття інвестиційних рішень, під якими слід розуміти певні умови інвестиційного середовища. Визначення таких умов передбачає багаторівневий підхід, що враховує привабливість зовнішнього та внутрішнього середовища.

Завдяки активізації інвестиційної діяльності збільшуються об'єми виробництва, росте національний дохід, відбувається розвиток галузей і регіонів, що сприяє розширенню відтворення виробничих сил, зростанню національного багатства, підвищенню ефективності економіки і рівня життя населення, забезпечуючи підвищення його якості. Інакше кажучи, реальні інвестиції є головним джерелом ефективного розширеного оновлення основних фондів і переходу виробництва на шляхи високотехнологічного розвитку. Тому збільшення обсягів і вдосконалення структури інвестицій в основний капітал є вирішальним з найважливіших завдань економічної політики.

Список літератури:

1. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Т.В. Майорова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
2. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом [Текст] / А.А. Пересада. – К. : Лібра, 2002. – 472 с.
3. Щукін Б.М. Інвестиційна діяльність [Текст] : метод. посібник / Б.М. Щукін ; Міжрегіональна Академія управління персоналом. – К. : [б.в.], 1998. – 65 с.
4. Шевцова Я.А. Інвестиційне забезпечення діяльністю підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля. – Луганськ 2002. – 20 с.
5. Капітанець Ю.О. Інвестиційне забезпечення фермерських господарств / Ю.О. Капітанець // Всеукраїнський науково-виробничий журнал: Інноваційна економіка. – 2010. – № 5. – С. 141-144.
6. Бланк І.А. Инвестиционный менеджмент [Текст] : учеб. курс / И.А. Бланк. – Киев : Ника-Центр, 2002. – 448 с.
7. Мильнер Б.З. Теория организации [Текст] : учеб. для студентов вузов по экон. спец. / Б.З. Мильнер. – 2 изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 478 с.
8. Балацький О.Ф. Управління інвестиціями [Текст] : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / О.Ф. Балацький [та ін.]. – Суми : Університетська книга, 2004. – 231 с.
9. Герасимчук М. Джерела і структура капітальних вкладень [Текст] / М. Герасимчук // Економіка України. – 1998. – № 12. – С. 16-25.
10. Данілов О.Д. Інвестування [Текст] : навчальний посібник / О.Д. Данілов, Г.М. Івашина, О.Г. Чумаченко. – К. : ВД «Комп'ютерпрес», 2001. – 364 с.

11. Загородний А.Г. Інвестиційний словник [Текст] : навч. посіб. / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин ; Наук.-метод. центр вищої освіти Міністерства освіти і науки України. – Л. : Бескид Біт, 2005. – 511 с.
12. Бланк И.А. Финансовый менеджмент [Текст] : учебный курс / И.А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – Киев : Эльга : Ника-Центр, 2005. – 653 с.
13. Иванов Г.И. Инвестиции: сущность, виды, механизмы функционирования [Текст] : учеб. пособие : рек. акад. гуманитарных наук РФ / Г.И. Иванов. – Ростов н/Д : Феникс, 2002. – 352 с.
14. Бочаров В.В. Инвестиционный менеджмент [Текст] : учеб. пособие / В.В. Бочаров. – СПб. : Питер, 2000. – 152 с.
15. Гальчинський А.С. Основи економічних знань: Навч.посіб. - 2-ге вид., переробл. і доп. [Текст] / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – К. : Вища школа, 2002. – 543 с.
16. Герасимчук М. Джерела і структура капітальних вкладень [Текст] / М. Герасимчук // Економіка України. – 1998. – № 12. – С. 16-25.
17. Эти невероятные японцы. Принципы японского управления [Текст] : монография / К. Норткоут Паркинсон, М.К. Рагомджи, С.А. Сапре, В. Вахрушев ; Технологическая школа бизнеса. – М. : Фонд защиты от безработицы, 1992. – 208 с.
18. Макконнелл Кэмпбелл Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика [Текст] : учебник / Макконнелл К.Р., Брю С.Л. ; пер. с англ. – 13-е изд. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 974 с.

Надано до редакції 28.05.2012

Бутенко Анатолій Іванович / Anatoly I. Butenko

Дискіна Анастасія Аркадіївна / Anastasia A. Diskina
nasya-84@inbox.ru

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Ключові аспекти інвестиційного забезпечення підприємства [Електронний ресурс] / А.І. Бутенко, А.А. Дискіна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 1 (6). – С. 101-106. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n1.html>